

ULUSLARARASI
BEDİÜZZAMAN SEMPOZYUMU

— V —

**Rîsale-i Nur'a Göre
Kur'ân'ın İnsana Bakışı**

24-26 Eylül 2000 - İstanbul - TÜRKİYE

ISBN: 975-8719-04-1

Risale-i Nur Gözüyle Tevrat ve İncil'de "İnsan"

Prof. Dr. Abdulaziz Chahbar*

Üstad Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi- Nuriye isimli eserinde, "İnsan hilkat ağacının bir meyvesidir. Meyve ise, organlar arasında mikroplara en uzağı, hasiyetlerinin en camiidir. Ve onunla var olmuştur" diye buyurur.

Bediüzzaman Said Nursi eserlerini, kainatın cevheri ve özü mesabesinde olan meyveye tevcih etmiştir.

Risale-i Nur; kemaller iklimine uçabilmesi için, Cenabı- Hak tarafından kendisine çok imkanlar lütfedilen bu fani insanı muhatap alıyor. Ona fert olarak, emaneti hakkıyla yüklenebilecek bir mahluk olarak ve sınıflandırıldığı tür ve grup altında bir varlık olarak hitap ediyor.

Risale- i Nurun gayesi, bir taraftan hilafet vazifesini ve emaneti hakkıyla yüklenebilen, diğer taraftan varlığın en zayıfı, en muhtacı, kendisinden milyonlarca defa daha küçük yaratıklara karşı en savunmasız olan insana, iman hakikatlerini tebliğ etmektir.

Risale-i Nur iman hakikatleri serdedilirken sadece, kafirleri, yoldan sapanları, inkarcıları, nimetlere karşı nankörlük edenleri muhatap almakla kalmıyor, inananların inancını güçlendirmede ve halifelik vazifesini gerektiği şekilde ifa edenlerin derecelerini yükseltmede de eşsiz özelliğe sahiptir.

* Prof. Dr. Abdülaziz Şahbar, Fas'ın El Arais şehrinde doğdu. Gırnata Üniversitesi Sami Dilleri Bölümü'nden mezun oldu. 1991'de doktor oldu. Fas Milli Akademik Merkezi'nde Fas dilleri üzerinde uzman olarak çalıştı. Halen Âdâb ve İnsanî İlimler Fakültesi Dinler Tarihi ve Doğu Medeniyetleri Araştırmaları Enstitüsü öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. İbranice, İspanyolca, Fransızca, Portekizce ve Latince yayınlanmış çok sayıda akademik eseri bulunmaktadır.

Bu genel çerçevede, Bediüzzaman Said Nursi , dünyayı ve kainatı idrak edebilen ve akıllı bir varlık olan “insan”ın gerçek mahiyetinin sadece iman ile anlaşılabilceğini ifade eder.

Yaratılış safhalarını aşır, yeryüzünde halifelik vazifesini üstlenen insanoglu, ancak iman ile kemal basamaklarını adimlayır yükselerek uruc edebilir ve neticesinde Rabb’inin bütün nimetlerinin tefekkür ve teemmülü ile hatırı sayılır bir makama erişebilir.

Dahası kainatta saklı sırlar insanın kemale ermesiyle teker teker açılır. Üstadın da ifade ettiği üzere bu sırlar, yüz binlerce hakikatlerin muzmer olduğu bir kitabın satırları haline gelerek, tek bir gaye olan Allah’ı tanıma ve emaneti gerektiği şekilde yerine getirme uğruna kucaklaşıp birleşeceklerdir.

İnsanın yükselişinin iman nuruna bağlı olduğunu ifade eden Üstad, bu hakikati şöyle vurgular: *“İnsan nur-u iman ile alayı iliyine çıkar, cennete layık bir kıymet alır. Ve zulmet-i küfür ile esfel-i safiline düşer ve cehenneme ehil olacak bir vaziyete girer. Çünkü iman insanı sanii Zülcelaline nisbet ediyor. İman bir intisabdır. Öyle ise insan, iman ile insanda tezahür eden sanat-ı İlahiye ve nukuşu esma-i Rabbaniye itibariyle bir kıymet alır. Küfür, o nisbeti keser kat’eder. (Yirmiüçüncü söz).*

Üstada göre iman bir intisaptır. İman ile insanda İlahi sanatın tecelli ettiğini ve Esmâ-i Rabbaniyenin nakışlarının görüldüğünü, küfrün ise bu intisabı kestiğini beyan buyurur.

Akıl sahibi bu varlığın yükselişine ve kemale erişine bir sebep de ondaki tefekkür ve tedebbür kabiliyetidir.

Ahsen- i takvim gibi yüksek bir mertebede yaratıldığı halde insan, kainatın ekser envainına muhtaç ve alakadardır. İhtiyacı alemin her tarafına dağılmış; arzuları ebede kadar uzanmıştır. (23.söz s. 289). Evet bu insan, arıdan serçeden aşağı, sinekten örümcekten daha zayıftır (23.söz s.290). Başka bir cihet itibariyle bu insan, dağ, yer ve göklerden geçebilecek kabiliyettedir. (23.söz s.290)

Bu Nurlu ifadelerden sonra “İnsan” anlamı üzerinde biraz da Tevrat ve İncil’de zikredildiği şekliyle durmak isterim. Çünkü Üstad Bediüzzaman Said Nursi, bütün semavi kitapların Kur’an-ı Kerimle tekamül ettiğini ifade ederken, imani hakikatlerin ispatı için, bazen diğer semavi kitaplara da başvurup deliller sunduğu vakidir. Üstadın ifadesiyle: “ (Eski ve yeni Ahidlerde) semavi kitapların geçirdiği bütün tahrifat ve değişimlere rağmen, Kur’anla tekamül eden bazı hakikatler mevcuttur.”

Tevrat’ta İnsanla ilgili bir ayette şöyle denir:

“Rab dedi ki; insanı bize benzer surette yaratacağız, sonra deniz balığına, gökyüzü kuşuna, hayvanlara, yeryüzüne, yeryüzünde görünen her canlıya musallat olacaklardır. Rab insanı kendi suretinde yarattı. Rab suretinde onu yarattı. Erkek ve dişi olarak yaratıp onları mübarek kıldı. Ve yeryüzünde meyve verip çoğalımız,

sonra deniz balığına, gökyüzü kuşuna ve yeryüzündeki her bir canlıya musallat olunuz, dedi. (Birinci Bölüm – 26-30)

Bu paragraf Tevrat müfessirlerinin çokça medar-ı münakaşasına sebep olmuştur. Bu ayet İnsan hususiyetinin yükselişine, kemallere erişip emaneti hakkıyla yüklenmesine ve halifeliği mükemmel bir şekilde eda etmesine işaret ettiği kadar, Yahudi dininin fikir atmosferini bozmaya da sebep olmuştur. Nitekim, “İnsanı bize benzer bir surette yaratacağız” cümlesi, Cenab-ı Allah’a tecsim ve cismaniyet isnad etmelerine yol açmıştır. Tevrat tefsircilerinden Musa Bin Meymun bu ifadeye karşı şunları beyan etmiştir:

“İbrani dilinde, yukarıda zikredilen suret kelimesi, bir şeyin şekil ve şeması olarak yorumlanmıştır. Bunun neticesinde Allah’a mutlak cismaniyet isnad edilmiş ve O’nu şekil ve şema açısından insan suretinde zan ve tasavvur etmişlerdir. Bu inançtan vazgeçildiği takdirde, ayetin inkarım, dolayısıyla da Allah’ın inkarını netice verir sanmışlardır. (Delalet ül Hairin 22-23).

İbn-i Meymun buradaki suret kelimesinin akli idrak olan suret-i neviye manasına geldiğini, şekil ve şema olmadığını beyan eder.

Tevrat metinlerine göre, insana yüksek bir makam ve bütün mahlukatın üstünde bir merteye verildiği halde, kudret ve gücü uluhiyet makamı ile nasutiyet makamı arasında gidip gelmektedir. Diğer varlıklara karşı üstün olsa bile, Allah’ın emirlerine karşı isyanı yüzünden tabiat kanunlarına münhasır bir hayat sürdürmek zorunda bırakılmıştır. Ve bu isyanı nedeniyle ki, yeryüzüne bağlı kusurlu ve eksik bir varlık haline gelmiştir.: “O bir beşerdir, günleri de yüz yirmi yıldır” denmiştir (Sefer El Tekvin, Üçüncü Bölüm;6).

Mahlukat arasında üstün bir yere sahip olsa da, insan şerlidir. Kalbinde oluşan kötü fikirlerini dışarı vurur. Bütün şerlerini de cahilliğinden işler. “Rab dedi ki; insan uğruna neredeyse yeryüzüne lanet edeceğim. Zira insan kalbi yaratılışından beri şerlidir. Yaptığım gibi neredeyse her ölüyü diriltmeyeceğim... (Sefer ül Tekvin, Sekizinci Bölüm 21).

İbn-i Meymun der ki; İnsanların birbirine karşı işlediği suçların, şehvî isteklerin, fikir ve itikadın, ve işlediği diğer şerlerin hepsi ademidir. Çünkü bunların tamamı insanın cehaletinden doğmuştur. Bir başka deyişle bilgisizliğinin neticesidir.. Gözünü kaybeden köre yolunu gösteren biri bulunmadığından, o kör yitiktir, yaralıdır. İnsanlar da böyledir. Kendi nefsinde ve başkalarına karşı işlediği bunca şerler, ancak cehaletinden kaynaklanır. (Delalet ül Hairin s. 495).

Tevrat’ta varid olan ve “insan”ı konu alan metinler, insan ile hayvan arasındaki farklılıkları ortaya koyma hususunda derinleşen kimse için bir yekün teşkil eder. Evet , Cenab-ı Allah’ın kendisine lütfettiği akıl ve tefekkür melekesinden dolayı insan üstün bir mertebeye sahiptir. Bu vasıfları sayesinde, halifelik derecesine uruc etme sıfatını elde eden insan, yine bu vasıfları ile hakkı batıldan ayırır, adaleti teslim eder ve zamanının değerini bilir.

Aynı bu vasıflar ile, hayvandan daha aşağı derekelere düşmekte, zulüm işlemekte ve Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük etmektedir.

Tevrat'ın bakış açısıyla; insan yaratılanların sonuncusudur. Yarattılma ve hayat verilme işleminin tamamlayıcısıdır. Yarattılışın temel gayesi ve varlıkların efendisidir. Bununla birlikte, bu kusurlu ve zayıf insanın varlığı diğer mahlukatın varlığıyla devam eder. Günleri sayılıdır, beslenmeye muhtaç fakir bir yaratıktır. Aşağıdaki iki yoldan başka hiçbir seçeneği de yoktur:

___Ebedi saadetle sonuçlanan Allah'ın emirlerini imtisal yolu.

___Pişmanlık ve hüsrana dolu şekavet ve isyan yolu.

Bu anlamda İbni Meymun şöyle der;

Padişah sarayında iken, raiyetten bazıları şehir içinde, bazıları da şehir dışında hayatını sürdürmektedir. Şehirde bulunanların bir kısmı, padişah sarayından yüzünü çevirmiş, ve başka yollara yönelmişlerdir. Oysa bazıları, padişahın sarayına girmek için olanca çaba sarfetmektedir. Saraya girmek için bir kapı arayan, ancak onun kapısını bir türlü bulamayan bu insanlar girdikleri dehlizlerde kayboluyor. Saraya girmeyi başaranlar ise, Padişahla görüşme şansını elde edemiyor ve onunla sohbet etme şerefine eremiyorlar. (Delalet ül Hairin, Sayfa 714-715-716).

Padişahın sarayına ermek ancak akide ve inanç ile mümkündür. Sarayın dışında kalanlarınsa ne inancı ne de mezhebi vardır. Bunlarda hayvani sıfatlar daha barizdir. Varlık mertebesinde olsalar bile, insan mertebesine erişememişlerdir. İnsanlar arasında, görüş ve rey sahibi olan kimselerde mevcuttur. Fakat bunlar görüş ve düşüncelerinde isabetli olmadıklarından hataya düşmüşler. Düşünce ikliminde hazık olamayan, başkalarını taklit ile doğru hedefi seçemeyen bu insanlar, en tehlikeli grubu teşkil ederler.

Ayrıca ehl-i şeriattan sayılan bir grup insan vardır. Bu da birkaç kısımdır. Bir kısmı hedefe ermiştir. Diğer bir kısmı da yolda ve dehlizlerde boğulmuştur. Ancak en önemli kısım; İlahi yolda olanca mesafe katedip Allah'ın huzuruna varanlardır ki bunlar da peygamberler grubunu oluştururlar.

Tevrat'taki bütün bu manaların Risale-i Nur külliyatında bir karşılığını bulabilmekteyiz. Bahsimizin başında onlara işaret etmiştik.

İncil'de ise, bu manaların özellikle arındırıldığını ve Nübüvvet manası ile aynı noktada birleştiğini görürüz.

Mesih Aleyhisselam şöyle der:

"Kutsal Yasa'yı ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil tamamlamaya geldim.(17) Size doğrusunu söyleyeyim, gök ve yer ortadan kalkmadan, her şey gerçekleşmeden, Kutsal Yasa'dan ufaklık bir harf ya da bir nokta bile eksilmeyecek (19) Bu nedenle bu buyrukların en küçüklerinden, birini kim çiğner ve başkalarına öyle yapmayı öğretirse, Göklerin Egemenliği'nde en küçük sayılacak. Ama bu buyrukları kim

yerine getirir ve başkalarına öğretirse, Göklerin Egemenliğinde büyük sayılacak
 “İncil Matta beşinci Bölüm 17-19)

İncil’de zikredildiği üzere insan iki seçenek arasında muhayyerdir. Rabb’inin Melekutunda şeriata bağlı kalmak veya bu melekutu reddedip ondan uzaklaşmaktır. Evet İncilde insana böyle hitap ediliyor: “Yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin. Burada güve ve pas onları yiyip bitirir, hırsızlar da girip çalarlar. Bunun yerine kendinize gökte hazineler biriktirin. Orada ne güve, ne pas onları yiyip bitirir, ne de hırsızlar girip çalar.”

«Dar kapıdan girmeye gayret edin. Size şunu söyleyeyim, çok kişi içeri girmek isteyecek, ama giremeyecek.

«Dar kapıdan girin. Çünkü kişiyi yıkıma götüren kapı geniş ve yol enlidir. Bu kapıdan girenler çoktur.

(İncil Luka, Bölüm 13, 24, İncil Matta Bölüm 7, 13).

Musa (A.S.)’nın ve diğer önceki peygamberlerin kitaplarında, ahiret konusuna ehemmiyet verildiğine pek rastlanmamıştır. İncil ve yeni Ahid kitaplarında ise, ahiret bahsi yoğunluk kazanmıştır. Bu fani dünya ancak azık toplamak için bir istasyondur. Kişi, Alem-i Melekut’de topladığı azığa göre gerçek mutluluğu elde edecektir.

Yukarıda zikrettiğim, Risale-i Nur’un bakış açısıyla, insanla alakalı olarak İncil ve Tevrat’tan topladığım meselelerin bazılarıdır. Bu konuyu bilhassa özetleyerek takdim etmeye çalıştım. Burada İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik’te, büyük farklılık gösteren günah ve diğer meselelere girmedim. Arzettiklerim birbirini tamamlamaktadır. Evet insan ancak bir gaye için yaratılmıştır. Bir Mahkeme-i Ulya için imtihana tabi tutulmuştur. İyiliklerinin karşılığında mükafatlandırılıp, kötülüklerinin mukabilinde cezalandırılacaktır. Bu melekutta her şeyin bir mana ve mevkii vardır. Allah bu kainatı bir kader ile yaratmıştır. İçindeki her şey birbirine bağlı, birbirini tamamlamaktadır. İnsan ise, bu kainatta denizden ancak küçük bir damladır. Allah onun mahiyetini ve ne yaptığını bilir.

İşte İnsanlık, Esmâ-i İlahiyye’nin en güzel bir tecellisi, manzum ve hikmetli bir kasidedir. Baki daimi bir secerenin cihazlarını cami, kudretli ve mucizeli bir çekirdektir. (Mեսnevi-yi Nuriye s. 361)

Vesselamü Aleyküm ve Rahmetullahi Teala ve Berekatühü